

SPOMEN-PLOČA POVODOM 140. OBLJETNICE OPSERVATORIJA ZAGREB-GRIČ

Pozdravni govor

ročelnika Geofizičkog zavoda Prirodoslovno-matematičkog fakulteta

prof. dr. sc. Marijana Heraka

Datum 1. prosinca 1861., kada su otpočela mjerenja stanja atmosfere, uzima se i kao rođendan Geofizičkog zavoda, ustanove u kojoj su geofizičku naobrazbu dobili praktički svi hrvatski geofizičari. Veze Zavoda sa Sveučilištem traju već više od 100 godina, od kada je Andrija Mohorovičić kao privatni docent otpočeo predavanja iz kolegija Meteorologija s klimatologijom. Izdavanjem prirodoslovlja i matematike iz Filozofskog fakulteta 1946. nastaje PMF, a 1951. godine u njegov sastav ulazi i Geofizički zavod. Prvi je njegov predstojnik bio prof. Josip Goldberg. Geofizički zavod i danas djeluje u okviru Geofizičkog odsjeka PMF-a i nastavlja s obrazovanjem budućih meteorologa, seizmologa i oceanografa. Iako je znanstveni rad iz oceanografije, seizmologije, meteorologije i aeronomije na Zavodu najrazvijeniji, čine se naponi da se znanstveni interes vrati i u područje geomagnetizma koje je zamrlo prije 50-ak godina. U okviru današnjeg Geofizičkog odsjeka PMF-a djeluje i Seizmološka služba RH, osnovana 1. siječnja 1985.

Popis uglednih geofizičara, koji su na bilo koji način povezani s ovom kućom, dug je i sigurno započinje s Andrijom Mohorovičićem, geofizičarom svjetskog glasa, koji je karijeru otpočeo baveći se meteorologijom, da bi je završio kao seizmolog. Mohorovičić se rodio 1857. u Voloskom i školovao se u Rijeci i Pragu. Prije preuzimanja dužnosti direktora Meteorološkog opservatorija 1892., službovao je u Zagrebu, Osijeku i Bakru. Članom Akademije postao je 1893. Nabranje svih Mohorovičićevih postignuća bilo bi znatno preopširno, pa ću se samo ukratko osvrnuti na veliko otkriće spomenuto i na ovoj spomen-ploči. Mohorovičić je, naime, detaljno analizirajući seizmogramе pokupskog potresa od 8. listopada 1909. ustanovio da se oni ne mogu objasniti nikako drugačije nego postojanjem diskontinuiteta u unutrašnjosti Zemlje, na kojem brzine potresnih valova i gustoća stijena skokovito rastu. To je otkriće objavio u Godišnjem izvješću zagrebačkog meteorološkog opservatorija za 1910. godinu na hrvatskom i njemačkom jeziku. To je bez sumnje jedan od najznačajnijih, ako ne i najvažnijih rad ikada objavljen u nekoj hrvatskoj znanstvenoj publikaciji. Nažalost, jedino zbog toga je on desetak godina ostao nepoznat svjetskoj znanstvenoj javnosti. U čast otkrivača, ta je granica između kore i plašta Zemlje nazvana Mohorovičićevim diskontinuitetom, koji postoji na cijeloj Zemlji na dubinama od 10 do 80

km. To je ujedno i najveća prirodna tvorba na Zemlji nazvana po nekom čovjeku, i to upravo po našem Mohorovičiću, koji se danas smatra jednim od velikana svjetske seizmologije. Moje osobno školovanje za geofizičara (tada još nisam bio siguran hoću li postati meteorolog ili seizmolog) počelo je i završilo u predavaonici i seminaru u ovoj zgradi. Tu sam se i zaposlio u okolišu koji je odisao tradicijom, ali isto tako i u prostorima koji su, nažalost, već tada bili skućeni i premali. Danas Geofizički zavod djeluje u novoj zgradi na Horvatovcu i naši studenti imaju znatno bolje uvjete za rad. Ipak, oni su na neki način uskraćeni za onaj osjećaj da rade s istim instrumentima u motrilištu s kakvima su radili i slavni prethodnici ili da navijaju ure i seizmografe koje je navijao i postavio Andrija Mohorovičić. I danas, kad god posjetim kolege u DHMZ-u, osjetim malu zavist jer oni imaju prilike raditi u kolijevci hrvatske geofizike, ovdje u zgradi na Griču 3.